

Болонський процес 2020 - Простір європейської вищої освіти у новому десятиріччі

Комюніке Конференції Європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту

Льовен / Лувен-ла-Нев, 28-29 квітня 2009

Ми, Міністри, відповідальні за вищу освіту з 46 країн-учасниць Болонського Процесу зібралися в Льовен / Лувен-ла-Нев, Бельгія, 28 і 29 квітня 2009 підвести підсумки досягнень Болонського процесу і встановити пріоритети для Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) протягом наступних десяти років.

Преамбула

1. Протягом десятиріччя до 2020 року Європейська вища освіта буде здійснювати життєво важливий внесок у реалізацію знань в Європі як творчих, так і інноваційних. Зіткнувшись з проблемою старіння населення, Європа може бути успішною в цьому починанні, якщо вона максималізує таланти і можливості всіх своїх громадян і в повній мірі буде брати участь в процесі безперервного навчання, а також розширювати участь в системі вищої освіти.
2. Європейська вища освіта також стикається з серйозною проблемою в наслідок глобалізації та прискореного технологічного розвитку: з новими провайдерами, які навчаються і новими видами навчання. Персонально-орієнтоване навчання допоможе студентам розвинути компетенції і бути конкурентоспроможними на ринку праці і дає їм можливість стати активними та відповідальними громадянами.
3. Наші суспільства в даний час стикаються з наслідками глобальної фінансової та економічної кризи. З метою забезпечення сталого економічного підйому і розвитку, динамічна і гнучка система європейської вищої освіти буде прагнути до інновацій на основі інтеграції між системою освіти і дослідницькою діяльністю на всіх рівнях. Ми визнаємо, що вища освіта відіграє ключову роль, якщо ми хочемо успішно вирішувати завдання, з якими ми стикаємося, і якщо ми хочемо сприяти культурному і соціальному розвитку нашого суспільства. Тому ми вважаємо, що державні інвестиції у вищу освіту є першорядної важливості.
4. Ми заявляємо про нашу повну прихильність цілям Європейського простору вищої освіти. Простір, де вища освіта є громадською, відповідальні вищі навчальні заклади повинні реагувати на широкі потреби суспільства шляхом різноманітності їх місій. Метою Європейського простору вищої освіти є: забезпечення вищих навчальних закладів необхідними ресурсами для продовження виконання всіх спектрів своїх цілей, таких як підготовка тих, хто навчається, до життя в якості активних громадян демократичного суспільства, підготовка студентів для їх майбутньої кар'єри і створення умов для їх особистого розвитку, створення і підтримка широкої, передової бази знань і стимулювання наукових досліджень та інновацій. У реформи систем вищої освіти і політики, що проводяться, будуть, як і раніше, включені європейські цінності інституційної автономії, академічні свободи та соціальна справедливість, і це вимагатиме повної участі студентів і персоналу.

I. Досягнення та консолідації

5. За минуле десятиріччя ми створили Європейський простір вищої освіти для забезпечення вкорінення інтелектуальної, наукової і культурної спадщини і прагнень в Європі, яке характеризується постійною співпрацею між Урядом, вищими навчальними закладами, студентами, викладачами, роботодавцями та іншими зацікавленими сторонами. Внесок від європейських інститутів і організацій у процес реформ був також значним.

6. Болонський процес веде до більшої сумісності та порівнянності систем вищої освіти, і полегшить мобільність учнів для залучення студентів і науковців з інших континентів. Вища освіта модернізується в зв'язку з прийняттям триступеневого рівня (циклу), що включає структуру (в рамках національних контекстів) і можливість проміжних кваліфікацій в першому рівні, а також з прийняттям Європейських стандартів і принципів забезпечення якості. Ми також стали свідками створення європейського реєстру забезпечення якості установ та створення національних кваліфікаційних рамок, заснованих на навчанні і робочих навантаженнях європейського простору вищої освіти. Крім того, Болонський процес сприяв визнанню диплома. Також отримала визнання Європейська система переведення і накопичення кредитів, яка збільшує прозорість навчання.

7. Цілі, зазначені у Болонській декларації і політики, розроблені в наступні роки, є актуальними наразі. Оскільки не всі цілі були повністю реалізовані, повне і належне виконання цих завдань на Європейському, національному та інституційному рівні потребуватиме збільшення імпульсу і зобов'язань після 2010 року.

II. Навчання для майбутнього: пріоритети вищої освіти на десятиріччя

8. Прагнучи до досконалості у всіх аспектах вищої освіти, ми реагуємо на зміни нової ери. Це вимагає постійної уваги до якості. Більш того, відстоюючи високу цінність різноманітності наших систем освіти, державна політика буде в повній мірі визнавати значення різних місій вищої освіти, починаючи від навчання та наукових досліджень до участі в соціальній згуртованості та культурному розвитку. Всі студенти та співробітники вищих навчальних закладів повинні бути підготовлені для реагування на мінливі вимоги динамічного суспільства.

- Соціальний аспект: рівноправний доступ і завершення

9. Студентський орган в рамках вищої освіти, повинен відображати різноманітність населення Європи. Тому ми підкреслюємо соціальну характеристику вищої освіти та спрямовані на надання рівних можливостей для якісної освіти. Доступ в систему вищої освіти повинен бути розширений шляхом зміцнення потенціалу студентів з недостатньо представлених груп та забезпечення належних умов для завершення навчання. Це передбачає поліпшення умов навчання, усунення всіх перешкод для вивчення і створення належних економічних умов для студентів, щоб вони могли отримати користь від можливостей вивчення на всіх рівнях. Зусилля щодо досягнення об'єктивності в галузі вищої освіти повинні бути доповнені діями в інших частинах системи освіти.

- Безперервне навчання

10. Розширення участі повинно бути також досягнуто шляхом безперервного навчання, як невід'ємної частини системи освіти. Безперервне навчання засноване на принципі громадської відповідальності. Доступність, якість надаваних послуг, прозорість та інформація повинні бути забезпечені. Безперервне навчання передбачає отримання

кваліфікації, розширення знань і розуміння, набуття нових навичок та компетенцій або збагачення особистісного зростання. Таке навчання передбачає, що кваліфікаційні вимоги можуть бути отримані за допомогою гнучких шляхів навчання, в тому числі, неповного навчання.

11. Здійснення політики в галузі навчання протягом усього життя вимагає міцних партнерських відносин між органами державної влади, вищих навчальних закладів, студентів, роботодавців і працівників. Європейська хартія університетів з безперервного навчання, розроблена Європейською асоціацією університетів, є корисним внеском у визначення такого партнерства. Успішна політика безперервного навчання включає в себе основні принципи і процедури визнання попереднього навчання на основі результатів навчання незалежно від того, які знання, навички та компетенції були придбані через офіційні та неофіційні шляхи навчання. Безперервне навчання буде підтримувати адекватні організаційні структури і фінансування. Безперервне навчання заохочується політикою на національному рівні і практикується вищими навчальними закладами.

12. Розвиток національних кваліфікаційних рамок є важливим кроком з метою здійснення безперервного навчання. Ми націлені на здійснення та підготовлені до самостійної сертифікації всупереч всеосяжної системі кваліфікацій Європейського простору вищої освіти в 2012 році. Це зажадає подальшої координації на рівні Європейського простору вищої освіти та європейської кваліфікації безперервної освіти. В рамках національних контекстів, в рамках проміжної кваліфікації перший рівень може бути виконаний за допомогою розширення доступу до вищої освіти.

- Працевлаштування

13. Ринок праці все більше покладається на вищий рівень кваліфікації та компетенцій, тому вища освіта повинна озброїти учнів передовими знаннями, навичками та компетенціями протягом всього їхнього професійного життя. Працевлаштування дає можливість людині повною мірою використовувати можливості в мінливому ринку праці. Ми націлені на підвищення початкової кваліфікації, а також підтримання та оновлення кваліфікованої робочої сили на основі тісної співпраці між урядами, вищими навчальними закладами, соціальними партнерами і студентами. Це дозволить установам більше реагувати на потреби роботодавця, щоб краще зрозуміти перспективи освіти. Вищі навчальні заклади разом з урядами, державними установами та роботодавцями повинні поліпшити становище, доступність і якість працевлаштування для студентів та випускників. Ми сприяємо включенню до навчальних програм можливостей для навчання та роботи при навчанні.

- Особистісно-орієнтоване навчання - місія вищої освіти

14. Ми знову підтверджуємо важливість місії викладання у вищих навчальних закладах та необхідність постійного перегляду навчальних програм спрямованих в бік розвитку результатів навчання. Особистісно-орієнтоване навчання вимагає розширення можливостей окремих учнів, нові підходи до викладання та навчання, ефективної підтримки структури посібників і програм, більш чітко орієнтованих на учнів у всіх трьох циклах. Реформи навчальних програм, таким чином, є постійний процес, який призводить до високої якості, гнучкого і більше індивідуального підходу освіти. Тісна співпраця вчених зі студентськими організаціями та представниками роботодавців, продовжуватиме розвивати результати навчання з міжнародними орієнтирами для більшого числа суб'єктів. Ми звертаємося до вищих навчальних закладів, щоб вони приділяли особливу увагу поліпшенню якості

викладання своїх навчальних програм на всіх рівнях. Це повинно бути пріоритетом у подальшому здійсненні європейських стандартів і керівних принципів якості.

- Освіта, дослідження та інновації

15. Вища освіта має бути заснована на всіх рівнях на сучасних наукових дослідженнях і сприяти розвитку інновацій і творчості в суспільстві. Ми визнаємо потенціал програми вищої освіти, що включає прикладні науки, для сприяння інноваціям. Отже, число людей з дослідницькою компетенцією повинна зрости. Докторські програми повинні забезпечити високу якість дисциплінарного наукового дослідження і у все більшій мірі доповнюватися міждисциплінарними і міжсекторальними програмами. Крім того, державні органи та установи вищої освіти повинні залучати для розвитку кар'єри дослідників на ранніх стадіях.

- Міжнародна відкритість

16. Ми закликаємо європейські вищі навчальні заклади для подальшої інтернаціоналізації своєї діяльності і приймаємо участь в глобальному співробітництві з метою сталого розвитку. Привабливість та відкритість європейської вищої освіти буде посилено спільними діями Європейського простору. Конкуренція в глобальних масштабах буде вирішуватися більш широким політичним діалогом і співпрацею на основі партнерства з іншими регіонами світу, зокрема шляхом організації Болонський політики "Фора" за участю різних зацікавлених сторін.

17. Транснаціональна освіта повинна регулюватися європейськими стандартами і

Керівними принципами для забезпечення якості, що застосовується в сфері європейського простору вищої освіти, а також відповідно до програми ЮНЕСКО / ОЕСР принципів для забезпечення якості в області транскордонного вищої освіти.

- Мобільність

18. Ми вважаємо, що мобільність студентів, дослідників і співробітників підвищує якість програм та досягнень в галузі наукових досліджень; воно зміцнює академічну та культурну інтернаціоналізацію європейської вищої освіти. Мобільність важлива для розвитку особистості та працевлаштування, воно сприяє різноманіттю і потенціалу роботи з іншими культурами. Воно закликає до мовного плюралізму, який лежить в основі багатомовних традицій європейського простору вищої освіти та збільшення співробітництва та конкуренції між вищими навчальними закладами. Таким чином, мобільність має бути відмінною рисою європейського простору вищої освіти. Ми закликаємо кожну країну підвищувати мобільність, щоб забезпечити високу якість та урізноманітнити види та сфери його застосування. У 2020 році, принаймні 20% тих, хто отримав в європейському просторі вищої освіти, можуть пройти стажування або дослідження за кордоном.

19. В рамках кожного з трьох циклів, можливість для мобільності повинна бути створена в структурі програм на здобуття ступеня. Спільні ступені і програми, а також мобільність повинні стати більш поширеною практикою. Крім того, політика в області мобільності повинна бути заснована на ряді практичних заходів в області фінансування мобільності: визнання наявної інфраструктури, статутів і правил прийняття на роботу. Гнучке дослідження шляхів навчання та активна політика в галузі інформації, повне визнання досягнень досліджень, підтримка досліджень і повна мобільність грантів і позик, необхідних вимог до навчання. Мобільність повинна також привести до більш збалансованого потоку

вхідних і вихідних студентів по всьому простору європейської вищої освіти і ми прагнемо до поліпшення участі учнів з різних груп.

20. Привабливі умови роботи та кар'єра, а також відкритий міжнародний набір необхідних для залучення висококваліфікованих викладачів і дослідників вищих навчальних закладів. Враховуючи, що викладачі є ключовими гравцями, кар'єри структура повинна бути адаптована до сприяння мобільності викладачів, дослідників ранній стадії та інших співробітників; рамкові умови будуть створені для забезпечення належного доступу на соціальне забезпечення і сприяння пенсій і додаткових права на пенсійне забезпечення для мобільних співробітників, при максимальному використанні існуючих правових рамок.

- Збір даних

21. Підвищення якості та розширення збору даних допоможе стежити за прогресом у досягненні цілей, викладених в соціальному вимірі, працевлаштування та мобільності програм, а також в інших областях політики і буде служити в якості основи для Інвентаризації та бенчмаркінгу.

- Багатовимірні інструменти прозорості

22. Ми відзначаємо, що існує ряд поточних ініціатив, спрямованих на розвиток механізмів для забезпечення більш докладною інформацією про вищу освітній установі по всій (ЕНЕА), щоб зробити їх більш прозорими. Ми вважаємо, що будь-які такі механізми, в тому числі й ті, що допомагають системі вищої освіти та установ з метою виявлення і порівняння їх сильних сторін, повинні бути розроблені в тісних консультаціях з ключовими зацікавленими сторонами. Ці інструменти прозорості необхідно тісно пов'язати з принципами Болонського процесу, зокрема щодо забезпечення якості, яке буде залишатися нашим пріоритетом, вони повинні бути засновані на порівнянних даних і адекватні показниками, що описує різні профілі вищої освіти установ та їх програм.

- Фінансування

23. Вищі навчальні заклади отримали велику автономію поряд з швидко зростаючими очікуваннями оперативного реагувати на потреби суспільства і бути підзвітними. У середині рамок державної відповідальності, яку ми підтверджуємо, державне фінансування залишається основним пріоритетом для забезпечення справедливого доступу та подальшого сталого розвитку автономних установ вищої освіти. Велика увага має бути приділена пошуку нових і диверсифікованих джерел фінансування і методів.

III. Організаційна структура і подальше

24. Ця організаційна структура Болонського процесу характеризується співпрацею між урядами, науковими колами зі своїм представницькими організаціями та іншими зацікавленими сторонами, схваленими як відповідні для цієї мети. В майбутньому, в Болонський процес буде співголовою країни, яка займає в ЄС президію, і з країнами, що не входять в ЄС.

25. З метою взаємодії з іншими напрямками і політикою, VFUG буде підтримувати контакти з експертами і політиками з інших областей, таких, як наукові дослідження, імміграція, безпека та соціальна зайнятість.

26. Ми запевняємо групу Болонського процесу в тому, що підготуємо план роботи до 2012 року просування вперед у вирішенні пріоритетних завдань, визначених у цьому комюніке та рекомендаціях доповідей, представлених на цій конференції на рівні міністрів, що дозволить майбутньої інтеграції результатів незалежної оцінки в Болонський процес.

Зокрема, VFUG просить:

- визначити показники, які використовуються для вимірювання та контролю мобільності і соціальних аспектів, у зв'язку зі збором даних;
- розглянути, як збалансувати мобільність, яка може бути досягнута в рамках Європейського простору вищої освіти;
- стежити за розвитком механізмів прозорості і представити доповідь до конференції міністрів в 2012 році;
- налаштувати зв'язок, на основі оптимального використання існуючої структури, до
- поліпшення інформації про заохочення Болонського процесу за межами Європейського простору вищої освіти;
- довести до кінця аналіз національних планів дій по визнанню рекомендацій.

27. Доповідь про хід реалізації Болонського процесу буде здійснюється на скоординованій основі.

- Інвентаризація буде і далі удосконалювати свої методології, засновані на фактичних даних.
- Євростату (Статистичне бюро Європейського співтовариства) спільно з Eurostudent та у співпраці з Еврідіка буде запропоновано внести свій внесок за допомогою відповідного збору даних.
- звітність буде спостерігатися групою Болонського процесу і буде приведена до спільного доповіді для інтеграції вищезазначених джерел в роботу Міністерської конференції в 2012 р.

28. Ми просимо Групу Е4 (ENQA-EUA-EURASHE-ОПП), продовжити свою співпрацю у подальшому розвитку європейського виміру якості і, зокрема, впевнені, що європейська якість реєстрації оцінюється ззовні, з урахуванням думок зацікавлених сторін.

29. Ми зустрінемося знову на конференції святкування річниці Болонського процесу, організованого Австрією спільно з Угорщиною, в Будапешті та Відні 11-12 березня 2010 року. Наступна чергова Міністерська конференція буде проведена Румунією в Бухаресті 27-28 квітня 2012 року. Наступна конференція на рівні міністрів відбудеться в 2015, 2018 і 2020 роках.